

*Топорецька Зоряна Миколаївна,
доцент кафедри кримінального процесу та
криміналістики Навчально-наукового
інституту права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

Оперативно-розшукова профілактика – це діяльність суб'єктів ОРД, що здійснюється з використання оперативного-розшукових сил, засобів і методів (гласних і негласних) з метою виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню певних кримінальних правопорушень, і реагування на них за для запобігання злочинній діяльності певного виду, а також недопущення злочинної діяльності конкретних осіб (встановлення осіб, які намагаються вчинити злочин, та здійснення до них певних заходів з метою недопущення реалізації їх задумів, планів, недопущення переходу від наміру та планування до етапу готування до вчинення кримінального правопорушення).

Загальна оперативна профілактика включає в себе дії по виявленню причин та умов, що сприяють вчиненню певного виду злочинів, тобто перешкоджання формування злочинного наміру в майбутньому у осіб, схильних до вчинення кримінальних правопорушень чи у осіб, які використовують певні причини та умови. Такими причинами та умовами можуть бути прогалини в чинному законодавстві, відсутність належного державного контролю сферою грального бізнесу чи певними його видами, певними гральними закладами, недосконалість системи ідентифікації та допуску гравців в певному гральному закладі, що мотивують особу використати їх, в результаті чого формується злочинний намір вчинити певний злочин, пов'язаний з гральним бізнесом.

Зараз такими причинами та умовами, які сприяють вчиненню злочинів, пов'язаних з гральним бізнесом, є: відсутність Державної системи онлайн-моніторингу; зупинення контрольних заходів на період воєнного стану; порушення процедури ідентифікації відвідувачів грального закладу; недбалість в оформлення бухгалтерських та податкових звітних документів щодо фіксації операцій з прийняття ставки та виплати виграшу в гральному закладі; недбале ставлення організатора до заходів фінансового моніторингу щодо гравців [1, с. 115]; некоректність, несвоєчасність внесення даних

до онлайн-систем організаторів азартних ігор про всі операції з прийняття ставки, повернення ставки, виплати вигравшів чи будь-які інші операції.

Оперативно-розшуковими методами загальної профілактики злочинів, пов'язаним з гральним бізнесом, можуть бути:

- проведення зустрічей з організаторами азартних ігор (у тому числі на базі регулятора – Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей) та висвітлення інформації про поінформованість правоохоронних органів про факти і ризики використання грального бізнесу для злочинної діяльності та про готовність реагувати на будь-які факти протиправної діяльності з використанням грального бізнесу;

- постійна співпраця з уповноваженими державними органами та обмін інформацією з – Комісією з регулювання азартних ігор та лотерей (в частині дотримання організаторами ліцензійного законодавства та порядку організації та проведення азартних ігор), Міністерством фінансів України (в частині дотримання організаторами законодавства про запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом), Державною податковою службою України (в частині обміну податковою інформацією). Так, наприклад КРАІЛ та Бюро економічної безпеки 23 лютого 2022 року підписали Меморандум про взаємодію та інформаційний обмін. Згідно з Меморандумом, КРАІЛ та БЕБ координуватимуть зусилля в діяльності, спрямованій на запобігання, виявлення, припинення, розслідування правопорушень, пов'язаних з незаконною організацією і проведенням азартних ігор та лотерей в Україні, зокрема створення умов для детінізації сфери. В рамках Меморандуму погодили здійснення обміну статистичними, довідковими матеріалами, методичними рекомендаціями, проведення консультацій та спільних заходів [2]. Взаємодія державних органів з правоохоронними органами є дуже важливим інструментом запобігання злочинності у сфері економіки [3, с. 7].

- повідомлення в ЗМІ про успішні результати оперативно-розшукової діяльності, ліквідацію злочинних схем та викриття злочинних організацій, які допомагають легалізувати кошти, отримані злочинним шляхом, з використанням грального бізнесу;

- здійснення постійного кримінального аналізу [4, с. 233] щодо злочинів, пов'язаних з гральним бізнесом, за для реалізації заходів з запобігання таким злочинами в майбутньому засобами загальної та індивідуальної профілактики.

Оперативна індивідуальна профілактика передбачає оперативну роботу по недопущенню вчинення злочину конкретною особою (на

стадії виникнення наміру вчинити злочин та планування його вчинення), тобто недопущення переходу особи від процесу формування наміру вчинити певний злочин до реалізації злочинного умислу (вчинення підготовчих дій по його вчиненню, замаху чи вчиненню злочину) і завжди має свій об'єкт впливу.

Джерелами інформації щодо необхідності здійснення індивідуальної оперативно-розшукової профілактики виступають залучені до негласного співробітництва особи, небайдужі до проявів злочинних намірів громадяни, оперативні обліки, алфавітні картотеки, автоматизовані інформаційні системи, автоматизовані робочі місця. Останнім часом важливим джерелом інформації є мережа Інтернет, яка стає все більш розгалуженою і доступною для багатьох людей.

Така оперативно-розшукова індивідуальна профілактика може здійснюватися як щодо працівників організатора азартних ігор, так і щодо інших осіб, які не є працівниками організатора, але мають знайомства і вплив на осіб, які працюють в гральному закладі і можуть «допомогти» реалізувати злочинний намір, а також щодо осіб, які бажають реалізувати злочинний намір з використанням грального бізнесу і складають плани по вчиненню злочинної діяльності (діляться зі знайомими інформацією про те, що хотіли б знайти людей, які можуть допомогти в реалізації задуманого, розповідають про необхідність легалізувати злочинні доходи тощо).

Інформація щодо осіб, які бажають вчинити злочин з використанням грального бізнесу, може бути отримана від осіб, які чули розмову чи були учасниками розмови з особою, під час якої вона повідомила про свої наміри використати гральний бізнес для легалізації корупційних доходів, злочинних доходів, обману грального закладу тощо. Можливо в такій розмові особа просила співрозмовника сприяти в пошуку осіб, які могли б стати співучасниками такого злочину чи допомогти в його приховуванні.

Оперативно-розшуковими заходами та методами індивідуальної профілактики для запобігання злочинам, пов'язаним з гральним бізнесом, можуть бути:

- ініціювання проведення позапланових [5, с. 294] перевірок організаторів азартних ігор на підставі п. 3 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та п. 1 ч. 3 ст. 10 Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор»;

- робота з негласними позаштатними агентурними працівниками, які мають доступ до гральних закладів (є працівниками грального закладу чи організатора азартних ігор) з метою отримання

інформації про можливі факти наміру допомогти у вчиненні певних злочинів чи для пособництва у їх вчиненні, зокрема, щодо надання гральними закладами можливості реалізувати злочинний задум, наприклад щодо знайомств працівників організаторів азартних ігор з певним колом осіб та погодження за винагороду видати довідки про виграш на певну суму, а також в цілях виявлення криміногенних осіб і їх постановки на оперативний облік;

- організація спостереження за певними місцями: гральними закладами, офісом організатора азартних ігор та отримання оперативної інформації про недоліки в їх роботі чи певні правопорушення, які можуть бути використані для вчинення злочинної діяльності або про осіб, які можуть становити оперативний інтерес як пособники в реалізації намірів злочинної діяльності осіб, взятих на облік;

- організація спостереження за особами, взятими на облік, та отримання оперативної інформації про злочинні наміри;

- організація і здійснення комплексу оперативно-розшукових та інших заходів з метою недопущення вчинення потенційними правопорушниками злочинів.

До оперативно-агентурних заходів індивідуальної профілактики щодо конкретної особи можна віднести: вплив на особу з метою добровільної її відмови від реалізації злочинних намірів; усунення причин та умов, якими має намір скористатися особа; штучне створення обстановки, що виключає або істотно ускладнює можливість учинення злочинів; затримання осіб, які можуть стати співучасниками злочину, за вчинення ними інших злочинів (піддроблення документів, шахрайство), притягнення інших осіб (які можуть стати співучасником злочинної діяльності) до різних видів відповідальності за правопорушення, що ними вчиняються (фінансової, адміністративної, дисциплінарної, цивільної тощо). Ці прийоми обираються в залежності від оперативної обстановки, соціального та службового становища особи, індивідуальних рис її характеру, виду злочину, вчинення якого особа планує чи має намір почати підготовку, рівня його суспільної небезпеки, вчинення особою інших злочинів до цього, її наміру діяти самостійно чи у співчутті з іншими особами тощо.

Список використаних джерел

1. Топорецька З. М. Особливості початку кримінального провадження та обставини, які підлягають встановленню при розслідуванні службової недбалості. Вісник кримінального судочинства. 2018. № 1. С.115-122.

2. КРАІЛ і Бюро економічної безпеки України підписали Меморандум про взаємодію та інформаційний обмін/ Офіційний вебсайт Комісії з регулювання азартних ігор та лотерей. URL: <https://gc.gov.ua/ua/Informatsiini-povidomlennia/33171.html>.

3. Черней В.В. Актуальні питання взаємодії суб'єктів запобігання економічній злочинності в Україні. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2014. №1. С.3-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2014_1_3.

4. Шинкаренко І. Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017, №1. С. 233-242.

5. Топорецька З. М. Проблема позапланових документальних перевірок в кримінальному провадженні. Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2017 р.) : у 2 ч. редкол.: В. В. Черней, С. С. Чернявський, Л. Д. Удалова та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – Ч. 1. – С. 294-296.

Титко Анна Василівна,

головний спеціаліст 2-го відділу (взаємодії з оперативними підрозділами)

1-го управління аналітичного Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України, кандидат юридичних наук

ДЕТЕРМІНАНТИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ЗАКОННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ В УКРАЇНІ

У свій час Барі Джеймс виголос крамольні слова: *«кожен вбитий чи паралізований страхом журналіст – це це на одного свідка плачевного людського становища менше. Кожен напад створює реальність, створюючи атмосферу страху та самоцензури* [1].

Тому аналіз причинно-наслідкового зв'язку між свободою слова та посяганнями на журналістів нерозривно пов'язані. Так, Україна у міжнародному рейтингу свободи преси від організації «Репортери без кордонів» опустилася на одне місце у цьому році, порівняно із минулим. У 2021 році Україна посіла 97 з 180 місць [2].

Як зазначають науковці, *злочини, пов'язані з професійною діяльністю журналістів, – це суспільно небезпечні та протиправні діяння, які посягають на встановлений порядок здійснення професійної діяльності журналіста його близьких родичів або членів сім'ї, їх життя*